

- Zariď, aby lekce zaměstnaly všechny žáky. Bud svědomitě a přísně jako na divadle. To ty dovedeš.
- Dobrá! - souhlasil Rachmanov.
- Postlejš je po jednom na scénu a příkazuj jim něco dělat.

- Co na příklad?
- Treba prohlédnout noviny a vyprávět, o čem se v nich mluví.

- To je zdlouhavé pro hromadné vyučování. Všichni se musí zúčastnit.

- A je snad při tom to hlavní, dovědět se obsah celých novin? Závazné je dobrat se opravdového, produktivního a účelného jedání. Uvidíš-li, že se tak stalo, že žák se vžil do své činnosti, že mu nikterak nevádí to, že je jeho jedání většinou zkouškou, zavolej jiného žáka a prvního pošli někam dozadu, do jeviště. Ať si tam cvičí a přivýká k životnému, lidskému jevištnímu projevu. Aby je dotvorili, aby mu navždy zůstali věrni, potřebují ztrávit na scéně jakousi „malou věčnost“ s oním opravdovým, produktivním a účelným jedáním. Tvým úkolem je dát předpoklady k té „malé věčnosti“.

Uzavíraje hodinu, řekl nám Arkadij Nikolajevič:
- „Kdyby“, „dane okolnosti“ a vnitřní a vnější jednáni jsou nad jiné závaznými faktory při naší práci. Nejsou jediné. Potřebujeme ještě mnoho speciálních, herckých a tvůrčích způsobů, vlastností, a vloh (představitelství, pozornost, cit pro opravdovost, pro odpovědnost, svě-

nické poznatky a jiné a jiné).

Shodněme se pro jednodušnost a pohodlnost na tom, že jim budeme říkat krátce *prvky*.

- Prvky čeho? - zeptal se kdosi.

- Prozatím nechávám tuto otázku bez odpovědi. Přijde čas, kdy se vám to samo ozřejmí. Umění vládnout těmi prvky a mezi nimi na prvním místě „kdyby“, „dane okolnosti“ a vnitřním a vnějším jedáním, umění kombinovat jeden s druhým, podřazovat a přizpůsobovat jeden druhému, vyžaduje velké zkušenosti a praxe a tudíž i času. V tom smyslu budeme trpěliví a věnujeme celou svou péči studiu a práci s jednotlivými prvky. To je hlavním, velkým cílem našeho kursu v letošním roce.

Protože bylo Torcovovi nevolno, konalo se dnes vy-
učování v jeho bytě. Arkadij Nikolajevič nás pohodlně
rozsedl ve své pracovně.

— Ted už víte, — pravil, — že naše scénická práce začí-
ná tím, že do hry a do role vpašujeme magické slůvko
„kdyby“, které je pákou pozvedající herce z všední sku-
tečnosti do roviny *prestaavosti*. Hra, role — to je
autorův výmysl, řada magických i jiných „kdyby“ a
„daných okolností“ jím vymyšlených. Skutečných „pri-
běhů“, reálného dění na scéně nebývá; reálné dění není
uměním. Pováha umění vyžaduje umělecké smyšlenky
a tou je v prvé řadě autorovo dílo. Uloha herce a jeho
tvůrčí techniky spočívá v přeměně toho, co je na hře
smyšleného v *umělecký příběh*. V tomto procesu hraje
nesmírnou roli naše představitelství. Je proto třeba u ni se
pozdržet a všimnout si její funkce v tvůrčí práci.

Torcov ukázal na scénické návrhy, rozvěšené po stě-
nách.

— Vše to jsou obrazy mého oblibeného mládeho vy-
tvářka, již zesnulého. Byl to veliký podivín: dělal na-
tvary ke hrám, které ještě nebyly napřány. Zde je na
příklad návrh k poslednímu dějství neexistující Čecho-
vovy hry, na níž pomyslel Anton Pavlovič nedlouho před
svou smrtí: ledem odříznutá výprava, drsný a strašný
sever. Veliký parník, uzavřený plovoucím kranem. Oca-
zeme komuny zločinstvů vyvádějí na blízském pozadí.
Hlasný mraz. Ledový vítr vzdouvá sněhové víry, které
sotkávají do výše jako žena v rubáši. A zde jsou postavy
milence jeho ženy. Druh pritisknutý k druhu.
Oba se vzdávají života a odeslí s výpravou, aby zapomněli
na drama svých srdcí.

— Každý by věřil tomu, že skizza je udelána člověkem,
který se jakživ nevzdalil z Moskvy a jejího okolí! Vytvo-
řil pokárnu krajinu na základě svých pozorování naší

- A k čemu potřebuje podle vašeho mínění herec představitelství? — odpověděl otázkou Arkadij Niko-
lasjevič.

- Jak to k čemu? Aby vytvářel magická, „kdyby“ a „dané okolnosti“? — odpověděl Susťov.

- Ty už vytvořil autor bez nás. Jeho hra je smyšlenka.

Susťov mlčel.

- Dovidáme se však od dramatika všechno, co musí

herec o hře vědět? — tázal se Torcov. — Je možno na stu-

stránkách podat život jednotlivých postav v celé jeho

plnosti? Nezástává mnoho nedorečeného? Tak na pří-

klad: hovoří autor vždy s dostatek podrobně o tom, co

se událo před začátkem hry? Říká vše o tom, co bude

po jejím skončení, o tom, co se děje za kulisami, odkud

jednájí osoba přichází, kam odchází? Dramatik je

skoupý na poznámky toho druhu. V jeho textu je jen

poznámka: „Titiz a Petrov“ nebo: „Petrov odchází“.

Ale my nemůžeme přicházeti z neznámého prostoru a

odcházeti do něho, aniž bychom neuvážovali o účelu

takových pohybů. Takovému „všobecnému“ jednaní

nelze uvěřit. Známe i jiné poznámky dramatika: „po-

sta“, „rozličné přechází“, „směje se“, „umírá“.

Dostává se nám lakonických charakteristických rolí, jako:

„Mladý člověk přigemněho zvrnětí. Silný kuták“.

„Stáří to však k tomu, abychom mohli vytvořit celý

„přecházet“? Stáří snad jen je nabíliovat a odříkat

„přecházet“?

Nebo k čemu jsou všechny poznámky básníka, poža-

datky režiséra a jeho režijního plánu, požadavky insce-

nace? Je snad dosti na tom, zapamatujeme-li si je prostě

a potom je na jevíti formálně vyplníme?

Prokresluje snad všechno to charakter jednájíci osoby,

vystihuje to všechny odstíny jeho myšlenek, citů, pohnu-

tek a činnů?

Ne, to všechno musí být doplněno a prohloubeno

hercem samým. Teprve pak oživne všechno to, co nám

dal básník a ostatní spoluvytvářci představení a rozecchvje

hlubiny duše toho, kdo na scéně tvoří, i toho, kdo se naň

z hlediska díva. Teprve pak sám herec ožije celou plností

života předstávaného jím osoby a je s to jednat tak, jak

od něho vyžaduje autor, režisér i vlastní život cit.

87

zimní přírody, toho, co znal z vyprávění, z popisu v krás-
né literatuře i co viděl na fotografických v naučných kni-
hách. Z celého sebraného materiálu vznikl obraz. Při
teto práci připadla hlavní úloha představitelství.

Torcov nás uvedl před jinou stěnou, na níž byla rozvě-
šena řada krajím. Vpravdě to bylo opakování jednoho

a téhož motivu: jakéosi letoviska, ale každé umělců-

vou obrazotvornosti jinak viděného. Jedna a táž řada

hezkych domků v sosnovém lese v různé roční a denní

doby, v sálavém slunci, v bouři. Dále — táž krajina, ale

les vykácený a na jeho místě vyhloubené rybníčky a za-

sázené různé druhy stromů. Umělec bavilo zahrávat si

po svém s přírodou a s lidským životem. Ve svých nácr-

tech stávl a bořil domy, města, přetvářel terén a srovná-

val hory.

- Pohlédte, to je krásné! Moskevský Kremľ na mor-

ském břehu! — vykřikl kdosi.

- Také to vše je dílem umělce představitelství.

- A tady jsou návrhy k neexistujícímu hrám z „mezi-

planetárního života“, — pravil Torcov zaváděje nás před

novou řadu skizz a akvarió. — Zde je na příklad stanice

jakýchsi přístrojů, obstarávajících spojení mezi plane-

tami. Vidíte: ohromná kovová krabice s velikými balko-

ny a figurami nějakých krásných, podivuhodných by-

tosť. To je nádraží. Vísí v prostoru. Z oken se dívají lidé

— pozemští pasazéři... Kada podobných nádraží se

ztráčí oběma směry do nekonečného prostoru: udržují

se navzájem v rovnováze ohromnými magnety. Na obzo-

ru je několik slunci či měsíců. Jejich světlo způsobuje

fantastické, na zemi neznámé efekty. K vytvoření tako-

vého obrazu nestačí mít prostou představitelství, ale po-

radnou fantasiu.

- Jaký je mezi nimi rozdíl? — optal se kdosi.

- Představitelství vyvolává to, co je, co byva, co známe,

ale fantasie to, co neexistuje, co ve skutečnosti neznáme,

co nikdy nebylo a nebude. Ale možná, že třeba bude!

Kdo ví? Když lidová fantasie stvořila pohádkový létající

koberec, mohlo někoho napadnout, že se lidé budou

plavit vzduchem v aeroplánech? Fantasie vše zna a vše

umělec nepostadatelně.

- A pro herec? — zeptal se Susťov.

sen a nestácím jí vychalovat. Ukáže se nutnost přemýšlet k ní to, co v ní není. Tato nutnost povzbudí představitel. Sam pro sebe bych to nedělal, ale proti druhým je nutno co nejlépe obhajovat svou lež a v ničím si nezadár. A nezdídká se ti pak vlastní výmysl hodí jako materiál pro roli i pro inscenaci a vtělíš je do hry.

— Hraje-li představitel u herce tak důležitou roli, co má dělat ten, kdo jí nemá? — zeptal se bážlivě Suslov. — Je třeba jí rozvinout, anebo odejít od divadla. Jinak se dostane do rukou režiséřům, kteří nahradí vám se nedostavajícím představitel svou vlastní. Pro vás by to znamenalo ztrátu se vlastní tvůrčí práce a stát se pouhým pýchem na scéně. Není přece jen lépe rozvinout vlastní představitel?

— To je asi velmi těžké! — povzděchl jsem.

— Přijde na to, jaký druh představitel je představitel iniciativní, která pracuje samostatně. Rozvine se bez zvláštního úsilí a bude pracovat zapnutí a neúnavně v bdění i snění. Je představitel, jíž chybí iniciativa, ale zato se lehce chytí toho, co se jí napoví a pak to samostatně rozvíjí. S takovou představitel se pracuje rovně poměrně lehce. Jestliže však představitel zachytí, ale dále nerozvíjí, co jí bylo napovězeno, je už s ní práce těžší. Ale jsou lidé, kteří ani sami netvoří, ani nejsou s to zachytit to, co se jim dává. Příjímá-li herce z toho, co se mu ukáže, jen vnější, formální stránku, je to příznak toho, že mu chybí představitel, bez níž nelze být hercem.

S iniciativou nebo bez iniciativy?
Zachycuje a rozvíjí, nebo nezachycuje?
To jsou otázky, které mě pronásledují.

Když po večerním čaji vše utichlo, zavřel jsem se ve svém pokoji, uvelebil jsem se pohodlně na divaně, obložil se poduškami a nehlédě na únavu, začal jsem snít. Ale už v příštím okamžiku odvrátil mou pozornost světlé křehy a různobarevné záblesky, které vyvěstaly a mihaly se ve tmě před mým zavřeným oknem. Zhasl jsem lampu v domnění, že vyvolává tyto zjevy. O čem mám snít? — uvažoval jsem. Ale představitel vosť nespala. Zjeví-li mi vrcholky stromů velkého sosnového lesa, v taktu a ladně se kyvajících v tichém větriku.

Nejbližším našim pomocníkem při celé této práci je představitel se svým magickým „kdyby“ a „dáním okolnostmi“. Ta nejen že dopovídá to, co nedotekli autor, režiséř a ostatní, nýbrž oživuje práci všech tvůrčích představitelů vůbec, tu tvůrčí práci, jíž sdělili a předali silnou a jasnou představu: je pro něho nepostradatelná v každém okamžiku jeho umělecké práce a pobytu na jevišti, jak při studiu, tak při reprodukci role.

V tvůrčím procesu je představitel vůdcem, kterým je herce veden. Vyúčování bylo přerušeno neočekávanou návštěvou proslulého tragéda U..., který právě vystupuje pohostinsky v Moskvě. Slovníky host vyprávěl o svých úspěších a Arkadij Nikolajevič překládal jeho řeč do ruštiny. Když zajímavý host odešel a Torcov, který jej vyprovodil, se vrátil zpět, pravil s úsměvem:

— Tragéd ovšem přehán, ale, jak jste viděli, je to clovek, který se nechává unášet a upřimně věří tomu, co si vymýšlí. My herci jsme se scéně tak zvykli doplňovat fakta podrobnostmi vlastní obrazotvorností, že si ten návyk přenášíme s jeviště do života. Zde jsou ovšem zbytečné, ale v divadle nezbytné.

Domníváte se, že je lehké vymýšlet si věci, jež by lidé poslouchali se zatajeným dechem? Také to je tvůrčí práce, k níž je potřeba magického „kdyby“, „dáních okolnostmi“ a dokonalé rozvité představitel.

O geních nelze snad tvrdit, že lhou. Tito lidé se divají na skutečnost jinými očima nežli my. Vidí život jinak nežli my, obvyklejší smrtelníci. Lze je odsuzovat proto, že představitel jim nastává před očmi hned ružově, hned blankytně, hned šedě nebo černě brle? A prospěje to snad umění, jestliže je toto lidé sejmou a začnou se dívat jak na skutečnost, tak i na uměleckou smyšlenku ničím nezacloněným okem, strizlivě, se smyslem jen pro všední věci?

Přiznávám se vám, že nezdídká sám lhu, mám-li jako herce nebo režiséř co činit s rolí či hrou, které mě nedodávají schopnost upadá. Je třeba vzpruhy. Tehdy začít nám všechny ujistovat, že jsem prací a novou hrou un-

- A to, když ležíte v expresním vlaku, který se také řítí zběsilou rychlostí, nazýváte snad rovněž jedním? -

optal se Torcov. - Lokomotiva, strojvůdce, ti pracují. Ale pasážer je pasivní. Jiná věc je, měl-li jste během jízd ve vlaku pouťavý obchodní rozhovor, spor, nebo připravoval-li jste se na přednášku, - pak by bylo možno mluvit o práci a o jejímání. Totež platí o vašem letu v aeropláň. Pracoval pilot, ale vy jste nejednal. Kdyžbyste však sám řídil stroj, nebo kdyžbyste porizoval fotografické snímky krajiny, pak bychom mohli mluvit o aktivitě. Potřebujeme aktivní a ne pasivní představitost.

- Jak vyvolat tuto aktivitu? - vypyřoval se Sustov. - Vysvětlím vám zamilovanou hru své šestileté neteře. Ta hra se jmenuje: „Jak bys, kdyžbys“ a záleží v tomhle: „Co děláš?“ ptá se mne holčička. „Piju čaj“ odpovídám. - „A kdyžby to nebyl čaj, ale rybi tuk, jak bys pil?“ - A ted musím vzpomínat na chut toho léku. Když se mi to podarí a pěkne se zasklebním, rozhlahol se celý pokoj jsem smičem. Pak přijde další otázka: „Na čem sedíš?“

„Na židli,“ - na to já. - „Ale kdyžbys sedel na horké plotě, co bys dělal?“ V myšlenkách je třeba přesedlat na horkou plošinu a s přehnaným spěchem hledět ujit popaleni. Podarí-li se mi to, děvčátko se nade mnou sžell a mává rúčkama a volá: „Nechci už hrát!“ A kdyžbys pokračoval ve hře, skončí to brekem. Promyslete si, i vy, abyste se pocvčil takovou hrou, která by nutila k aktivnímu jednání.

- Zdá se mi, že je to primitivní, hrubá metoda, - podotkl jsem. - Rád bych přišel na něco rafinovanějšího. - Nepospíchejte tolik! Také to přijde! A prozatím se spokojte prostým a nezákladnějším sněním. Nepospíchejte tolik vznést se do příliš vysokých sfer, ale pobuďte si s námi tady na zemi, uprostřed toho, co vás obklopuje ve skutečnosti. Ať tento nábytek, předměty, které vnímáte a vidíte, jsou materiálem vaší práce. Tak na příklad studie se silencem. Tam byl výplod představitosti zasa-poutavého úkolu, nepostradatelného pro tvůrčí práci. Třetí vaší chybou bylo, že vaše snění nebylo čimorodé, že nebylo aktivní. Zatím však aktivita představovaného života má pro herce zcela mimořádný význam. Tato představitost má povzbuzovat, vyvolávat nejdříve vnitřní a pak i vnější jednání.

Bylo to příjemné.

Zavonělo to svěží vzduchem.

Odkudsi... do ticha... prodral se tikot hodin.

Začal jsem podřimovat. -
- Nu, ovšem! - rozhodl jsem, probouzejte se. Nelze přece snít bez iniciativy. Potem v aeropláň! Nad vrcholky stromů. Tak, přelétávám je, pole, řeky, města, vesnice... vrcholky stromů... Zvolna, zvolna se kvásl... Voni tu svěží vzduch... a sosny... Tikot hodin...

Kdo to chrápe? Snad ne já sám? Spal jsem? Dlouho? V jídelně zarnetaji... šoupaji nábytkem... Zácionami proníka raní světlo.

Odbilo osm hodin... Iniciati... va... a... a... a.

... r. 19 ...

Můj neuspěch při domácím snění mě tak zarazil, že jsem se nezdřel a při dnešní hodině, která se konala v hostinském pokoji u Maloletkové, jsem o všem řekl Arkadiji Nikolajeviči.

- Pokus se vám nezdaril proto, že jste se dopustil celé rady chyb, - řekl, když jsem dokončil. - První záležela v tom, že jste svou představitost znásilňoval, místo aby jste ji zaujímal. Druhou chybou bylo to, že jste snil „bez kormidla a bez plachet“, kam vás náhoda povede. Podobně jako nelze jednat jenom proto, aby se něco dělo (jednat pro jednáni samo), není ani možno snít jen pro snění samo. Práce vaší představitosti neměla smyslu ani poutavého úkolu, nepostradatelného pro tvůrčí práci. Třetí vaší chybou bylo, že vaše snění nebylo čimorodé, že nebylo aktivní. Zatím však aktivita představovaného života má pro herce zcela mimořádný význam. Tato představitost má povzbuzovat, vyvolávat nejdříve vnitřní a pak i vnější jednání.

...dostane se vám nové řady podnětů k cvičení obrazo-
 ...Beru jestě další „kdyby“ a přenášim sebe i vás na nej-
 ...hodiny je den. Jak odůvodnit takové přestěhování?
 ...řeba tím, že jsme tam přijeli natáčet scenu nějakého
 ...filmu. Ta si vyzaduje velmi životných a prostých herců,
 ...něbot filmové plátno nesnese žádnou faleš. Ale ne každý
 ...z vás se může obějit bez šarže a proto vám musím já, re-
 ...žisťer, dát několik lekcí. Když jste přijali každý z vy-
 ...myslů prostřednictvím „kdyby“ a uvěřili jste jim, ze-
 ...přítel se sami sebe: „co bych dělal za daných podmí-
 ...lek?“ Při řešení této otázky vejde vaše představivost
 ...sana v činnost.
 ...Ale teď, v jiném cvičení, proměním ve smyšlenky
 ...„dane okolnosti“. Z obklopující nás skutečnosti pone-
 ...cháme jen tuto místnost a to silně proměněnou v naši
 ...fantasi. Připustíme, že my všichni jsme členové vědecké
 ...expedice a vydáváme se na dalekou cestu v letadle.
 ...Behem letu nad neproměknutelnými pralasy se udá kata-
 ...strofa: motor vypoví službu a aeroplán musí přistát
 ...v nějakém údolí. Je třeba opravit stroj. Je dobře, že je
 ...v údolí nějaká potravina; jenomže není příliš velká. Je třeba
 ...připravit nějakou potravu loven. Mlmosto je třeba postavit
 ...kuchyni a ochrannou proti pří-
 ...mrazu a patnáctistupňový mraz, ale járo s čarovným
 ...tri hodiny odpoledne, ale až se změní noční doba a není
 ...hodiny, nové „kdyby“. Ať zůstane denní doba táz —
 ...mena, do této místnosti, do právě probíhající učební
 ...Zkusíme ještě něco. Uvedeme do skutečnosti, to zna-
 ...bylo možno rozšířit a nazvat „Noční lekce“.

Zkusíme si něco podobného. Jsme právě ve třídě při
 vyučování. Je to ryzí skutečnost. Ať pokoj, jeho zařizení,
 lekce, všichni žáci i jejich učitel zůstanou v téměř stavu
 zatím mým jen čas a říkám si: „Teď nejsou tři hodiny
 odpoledne, ale v noci.“ Ospravedlíte svou představivost
 takovou protáhnouti se učební hodinu. Je to snadné.
 Připustíte, že zitra máte zkoušku, že mnohé jestě není
 hotovo, a že jsme se tedy v divadle zdrželi. Z toho vyply-
 vají nové okolnosti a úkoly. Doma jsou vási znepokojeni,
 protože odtud nelze telefonovat a uvědomit je o zpoz-
 dění. Jeden z žáků propasal večírek, na který byl pozván,
 myšlenek pocítu a nálad vyvolává uvedena myšlenka.
 Všcko to ovlivňuje všeobecný stav, který udá ton všemu,
 co se bude dít dál. Je to jeden z připravných stupňů
 k prožívání. Nakonec vytvořime prostřednictvím těchto
 smyšlenek půdu, dané okolnosti pro studii, kterou by
 bylo možno rozšířit a nazvat „Noční lekce“.

A ještě jedno „kdyby“ ode mne dostanete: denní doba,
 roční doba, tento pokoj, naše škola, vyučování, vše zů-
 stane, ale všechno se to přenáší z Moskvy na Krym, to
 známe, mění se místo děje za stěnami tohoto pokoje.
 Na místě Dimitrovky je moře, v němž se budete po vyučo-
 vání koupat. Pů se někdo, jak jsme se ocili na jinú?
 Odůvodněte to danými okolnostmi, jakýmkoliv výmy-
 slem své představivosti. Možná, že jsme přijeli na Krym
 pohostunsky vystupovat a ani tam jsme nepřerušili svou
 školní práci. Odůvodněte různé momenty tohoto
 smyšleného života v souhlase s uvedenými „kdyby“

vošt smyslenky byla zalconěna pravdou našich pocitů,

Když jsme dosti zdárně sebrali ulozenou improvizaci,

— V této studii splynul svět představ ještě silněji s realitou skutečnosti. Smyslenka o katastrofě v horské krajině byla vtvána do obyvatelno pokojů. Je to jeden z nejsilnějších příkladů toho, jak prostřednictvím představivosti si je možno vnitřně přerodit svět věcí. Představivost nesmí být odstrkována. Naopak, je třeba ji zapojit do pomyslného světa.

Takový proces má stále místo na našich nevěřejných zkouškách. Vskutku — z prostých zidlí si postavíme vše, nač může přijít představivost herce i režiséra. Domy, náměstí, koráby, lesy. Přitom nevěříme v pravdivost toho, že zidle jsou stromy či skály, ale věříme opravdovosti svého vztahu k zastupným předmětům, kdyby byly stromem či skálou.

... 7. 19 ...

Hodina začala malým úvodem. Arkadij Nikolajevič pravil:

— Až dosud souvisela naše cvičení k rozvíjení představivosti více či méně buď s obklopujícím nás světem věcí (pokoj, kama, dveře), buď se skutečným životním děním (naše vyučování). Nyní přenesu práci ze světa nás obklopujících věcí, do oblasti představivosti. Rozhodněte, kam byste se chtěl v myšlenkách přenést, — obrátili se na mě Arkadij Nikolajevič. — Kde a kdy se bude jednat odehrávat?

— V mém pokoji navěčer, — prohlásil jsem. Vyborně, — schválil to Arkadij Nikolajevič. — Nevím, jak se budete snažit, ale já bych k tomu, abych se s vámi cítil být v pokoji, který si mám představovat, bych vystoupil po schodech, zazvonil u vchodu, vykonat radu důsledných, logických počtů. Nepomněte, že je třeba stisknout kliku. Cítíte, jak se tak se dveře otevírají a jak vcházejte do svého pokoje. Co před sebou vidíte? ...
... A nalevo?

kem je naše vlastní představivost. Dejte mu příkaz! Rozhodněte se, co byste dělali po nouzovém přistání letadla, kdyby tento pokoj byl horským údolím a tento stůl velkým balvanem, lampička se stinným tropickým rostlinám, iust se sklíčky větve s plody, kama opuštěným ohněm?

— A tím bude chodba? — zřejmě Vjuncova.

— Užabimou.

— Aha! — radoval se vznětivý hoch. — A co jidelna? — Jeskyni, v které zřejmě žil nějak lidé.

— A sal?

— To je otevřená planina s širokým obzorem a čarovným rozhledem. Pohlédte, světlé stěny pokoje dávají iluzi vzduchu. Později bude možno vzlétnout s této planiny s aeroplánem.

— A co je hlediště? — nespokojoval se Vjuncova. — Bezdná propast. Odtud, stejně jako se strany terasy, máte, není třeba očekávat útok zvěř či domorodců. Proto je třeba postavit strážní tamhle ke dveřím do chodby, znázorňující užlabinu.

— A co představuje hostinský pokoj sám?

— Ten je třeba dát k dispozici pro opravu aeroplánu.

— A kde je ten aeroplán?

— Sedadlo, to je ukázané Torcov na divan. — Sedadlo, to je místo pro cestující, okénice jsou křídla. Rozvěte je střejí. Stůl to je motor. Ten je třeba nejdříve prohlédnout. Je pořádně polámaný. Zatím at se ostatní členové expedice připraví k přenocování. Tady jsou příkrývky.

— Kde?

— Tady konzervy a demizón vína. — Arkadij Nikolajevič ukázal na tuhle knihu ležící na polici a na velkou vázu. — Prohlédněte si pozorně místnost a jistě najdete mnoho předmětů, neopstradatelných v našem životním prostředí.

Všichni se pustili do práce a brzy jsme začali v útulném pokoji žít tvrdým životem v horách oddiznuté expedice. Orientovali jsme se v něm, přizpůsobovali jsme se.

Nelze říci, že bych byl uvěřil v proměnu. — Ne, ale — prosím jsem nepozoroval to, co nemělo být pozorováno. Nebylo času pozorovat. Byli jsme v plné práci. Nepravdivě!

- Opatřte, nejdříve by bylo třeba najít provaz nebo
 opasek. Předbram proto věci ve svých přehradkách, kra-
 jích...
 - Nasel jste?
 - Nasel... Ale ukazuje se, že hák je příliš nízko.
 - Potřím se nohama podlahy.
 - To je nepohodlné. Hleďte jiný hák.
 - Jiný tu není.
 - Když je tomu tak, není lépe zůstat na živu?
 - Nevím. Jsem zmaten a představitost je ta tam, -
 přiznal jsem se.
 - Protože sama myšlenka byla nelogická. V přírodě
 je vše důsledné a logické (až na několik výjimek) a to,
 co si vymyslí představitost, musí být stejné. Vše předsta-
 vitost předmoduše odmítla jít s vámi až k samému hlou-
 pému konci bez jakéhokoli logického důvodu.
 - Někteří spíni ten váš pokus s představou sebevraždy
 to, co jsme od něho očekávali: názorně vám ukázal nový
 druh rozvíjení představ. Při této práci představitosti se
 nejde odpoutávat od obklopujícího jejího světa
 a dále přichází od této místnosti) a v myšlenkách se
 přemísťují do představovaného (tedy do vašeho pokojce).
 - Tento představovaný si prostřední je vám vše známé,
 představované pro rozvíjení představ byl vzat z vašeho
 představovaného světa. To ulehčilo hledání vaší paměti.
 - Když se při rozvíjení představ obrátíte
 do představovaného světa, tato okolnost vytváří nový druh
 představovanosti.
 - Když se ji pochopíte, odlučte se znovu od obklopující
 představovanosti a přenesete se v myšlenkách do nových,
 představovaných, dosud neexistujících, ale v reálném životě
 schopných životních podmínek. Na příklad:
 - Tu sedíte, sotva někdo vykoná cestu kolem své-
 ho možná jak ve skutečnosti, tak v představivo-
 stě. Rozvíjení představ však nesmí být „nějaké“,
 „přiblížené“ (nic „nějakého“, „všobec-
 ně přiblíženého“ nelze v umění připustit), ale
 každé z nich sestává z nichž každá
 představovanosti se životem a obyčejí cizích zemi a národů. Ve své

- Divan, stůl...
 - Zkusíte to, projít se po pokoji a žít si v něm. Proč jste
 tak sraštíli čelo?
 - Spatřil jsem na stole dopis. Připomněl jsem si, že
 jsem naň dosud neodpověděl a zastydl jsem se.
 - Dobře! Zřejmě už můžete říci: „Já existuji ve svém
 pokoji.“
 - Jak to: „Existuji?“ - ptal se žáci.
 - „Existuji“ vyjadřuje v naší řeči to, že jsem se posta-
 vil do stědu smyslených okolností, že se cítím být
 v jejích stědu, že žiji na samém dně v představě viděné-
 ho života a ve světě představovaných si věcí, že začínám
 jednat sám za sebe a ze sebe. A teď mi řekněte, co chcete
 podniknout?
 - To záleží na tom, kolik je právě hodin.
 - Velmi logické! Dejme tomu, že je jedenáct hodin
 večer.
 - To je doba, kdy v bytě všechno utichne, - poznamene-
 nal jsem.
 - Co máte chut dělat, je-li takové ticho? - ponoukal
 mě Torcov.
 - Ujistěte se o tom, že nejsem komik, ale tragéd.
 - Škoda, že chcete tak zbytečně utráčet čas. Jak se
 o tom chcete vlastně ujistit?
 - Budu hrát sám pro sebe nějakou tragickou roli, -
 odhaloval jsem své tajné sny.
 - A jakou? Othella?
 - O ne. Na Othellovi již ve svém pokoji nemohu pra-
 covat. Každý koutek tam vybiží k opakování toho, co
 jsem dělal už mnohokrát před tím.
 - Co tedy budete hrát?
 - Mítel jsem, protože jsem v té otázce sám ještě neme-
 l jasně.
 - Co děláte teď?
 - Rozhlížím se po pokoji. Možná, že mi nějaký před-
 met dá zajímavý podnět k tvůrčí práci... Ted, napri-
 klad, vzpomněl jsem si, že za skříní je temný kout. Totiz
 sám o sobě není temný, ale působí tím dojemem při večer-
 ním osvětlení. Místo věsáku tam je prostý hák, který do-
 slovně nabízí své služby k tomu, aby ses na něm oběsil.
 Co bych tedy udělal, kdybych chtěl skutečně skoncovat
 se světem?

— To je zle! protože z takové nepatrné, rozkouskované základy materiálu k předstávám, nestožíš souvislou řadu přímocnou studii. Jak se to má dělat? —
 — Ano, právě, dotvořit! Tak je třeba počínat si vždy tehdy, jestliže autor, režisér a ostatní tvůrci představení budoucích vše, co musí nezbytně vědět herec ke své tvůrčí práci.
 — Právě potřebujeme nepřerušovanou řadu „danych okolností“, jež vytvářejí životní prostředí studie a za nich opakuji, potřebujeme souvislou řadu představ, vzájemných na tyto dané okolnosti. Shrnuto, potřebujeme souvislou řadu ne prostých, ale *umístrovaných danych*. Proto si jednou pro vždy dobře zapamatuj každou okolnost svého pobytu na jevišti, každým okamžikem vnějšího nebo vnitřního zauzlování hry a jejího děje, musí herci vystavět před sebou to, co se děje mimo něj, na scéně (to jest vnější okolnosti, vytvořené režisérem, výtvarníkem a tvůrci představení) nebo to, co se odehrává v rámci obrazotvornosti samého herce, to jest ty představené okolnosti, dané pro životní náplň každého okamžiku se skládá hned vně, hned v něm a v něm. Každá představa musí být spojena s vnitřní řadou vnitřních a vnějších představení, která v ní na plátno našeho vnitřního světa a vnitřní nutkání k jednaní.

— A co se děje ve vás? — obrátil se Arkadij Nikolajevič k Dymkově, — při myšlence na tytož záky, přenesené v představách na daleký sever?

— Představuji si ledovce, oběh, stan, nás všecky v kóziších... —

— Stačí tedy, — uzavřel z toho Torcov, — udat thema k sprádní představ, aby se před vaším vnitřním zrakem počaly vybarvovat přibližně obrazy. Říkámé jim ve své herecké řeči *zvláštní představy*.

Soudě podle vlastních prožitků, znamená pro mne sprádní představ, práce fantazie, snění, především hledět, vidět vnitřním zřením to, o čem přemýšlím.

— A co jste zakoušel vy, když jste se v myšlenkách chystal oběsit se v tmavém koutě svého pokoje? — obrátil se Arkadij Nikolajevič ke mně.

— Když se mi v myšlenkách vybarvilo povědomé zatižení pokoje, vyvolalo to u mne řadu dobře mi známých pochyb, o nichž jsem si zvykl uvažovat ve své samotě. Pociťuji jsem v duši bolestný stesk a v touze zbavit duši hladavých pochyb, hledal jsem v myšlenkách, netrpělivy a vnitřně nepevně, vychodisko v sebevraždě, — vysvětlil jsem s jistým vzrusem.

— A tak stálo, — shrnul Arkadij Nikolajevič, — abyste svým vnitřním zrakem spatřil známé vám prostředí, navodil si jeho náladu a okamžitě se vám vybarvil známé myšlenky, vázané k místu děje. Z myšlenek vznikaly pochoby a prožitky a po nich vnitřní nutkání k jednaní.

Co se vybarvuje vašemu vnitřnímu zraku při vzpomínce na studii se silencem? — obrátil se Arkadij Nikolajevič ke všem žákům.

— Vidím byt Maloletkově, mnoho mládeže, v sále se tancí, v jidele věceri. Svělo, teplo, veselí! A tam, na schodišti u hlavního vchodu, stojí ohromný zhronceny člověk s vlnajícím vousem, v nemocničních trepkách a županu, vyzábly a hladovy, — vykládal Susov.

— To se vám vybarvuje jen začátek studie? — optal se Arkadij Nikolajevič umlknuvšího Susova.

— Ne, teď vidím i skřín, kterou jsme nesli, abychom zabarikádovali dveře. Dale si vzpomínám, jak jsem domněle telefonoval do nemocnice, z níž silence uprchl.

— A co vidíte ještě?

— Po pravdě řečeno, nic víc.

... se brzy přesvědčíte o tom, že ta práce není
... tak těžká. To kdybych vám uložil složit

... herců velmi těžké
... musí tímto způ-
... z pohledu, že z opravdového života vyplývá jeho
... sám od sebe, přirozeným pochodem, ale
... zůstává životní náplň role musí tímto způ-

... Proč vlastně pokládáte tu práci za
... Proč vlastně pokládáte tu práci za
... zůstává životní náplň role musí tímto způ-

... z něho zůstaly vzpomínky na
... Proč vlastně pokládáte tu práci za

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

... z něho!
... z něho!

vyprávět o celém svém životě od toho okamžiku, který
- Složitě a těžké? Za trest za tahle slova mě bude
To je hrozné složitě a těžké, - polekal jsem se.

- Vyprávět představy pro každý okamžik veliké hry!
přijately.

- Jen s takovými vyhradami je termín „vnitřní zření“
- Vnitřním.

si v představách vybavil - vnitřním, či vnějším?

- A jakým zrakem se teď díváte na podium, jež jste
odvětil jsem bez rozmyšlení.

- Dívám se mimo sebe, jako tehdy ve skutečnosti,
nebo mimo sebe?

Zdá se vám, že se díváte na své představy do svého nitra,
vuje se vám okamžitě podium, na němž jsme oba seděli?

vič. - Pamatujete se na mou lektví ve městě...? Vyba-
- Nazvanové! - obrátil se na mne Arkadij Nikolajevič.

- Nazvanové! - obrátil se na mne Arkadij Nikolajevič.
paměti. Ověřme si to všechno na příkladě:

prvotně vznikají v našem nitru, v naší představivosti a
podoby našich představ se formují v nás, přece jen

Reknou totiž v obráceném sledu: aťkoliv objekty a
nitra, ale vznikají mimo nás.

co popudy těchto zvuků nevyhazují zpravidla z našeho
zvuky ne z vnějšku usníma, ale vnitřním sluchem, zatím

Totěz se děje i ve sluchové sféře: v představách slyšíme
ale tak říkají vnitřním zrakem.

me na tyto představované předměty z nitra ne vnějším,
mimo nás, aby mohly být kontrolovány. Ale my se diva-

představivosti, v paměti a potom se již pomyslně řadí
Tvary našich představ vznikají v našem nitru, v naší

o tom jinými slovy a jinou formou.
Abych se opravdu srozumitelně vyjádřil, pojednám

ale je promítán vnitřně.
mnou. Stejně i filmový pás sám probíhá v mém nitru,

kají, že je kdesi mimo mne, v prázdném prostoru přede
ji citím, vnitřně nebo vně? Mé vlastní pocity mi ří-

A kde je tato projekční plocha, nebo lépe řečeno, kde
jak tomu říkáme my herci.

mýšlenou „projekční plochu našeho vnitřního zraku“,
pak jimi zevnitř zamířit ne na reálný předmět, ale na

zase, abych tak řekl, zatahnout „tykadla svých očí“ a
a chci jej vidět znovu „ve vzpomínce“. K tomu je třeba

očí“. Ale teď jsem odvrátil oči od lustru, zavřel jsem je

těžky život. Rádněji bych si zobal o mých
- Ne, přinejmenším mi to málo došlo. S těmi příběhy je
- To je dobře při vaší samotě.

- Na svých větvích vidím hnízda nějakých ptáků.
silný vítr!

- To bych řekl! Tam nahore se do vás často opíra
šumí při kolebání větví.

- Na sobě samém vidím hustou korunu, která silně
- Ted popište, co vidíte nablízku?

trouseny vesměsky.
padají jako zkamenělé mořské vlny. Tu a tam jsou roz-

se táhnou nekonečné pahorky, které odtud, shora, vy-
ce se stříbrně lesknou hřebeny pokryté sněhem, v popředí
vypíná zámek. Kolem dokola široké prostranství. V dáli se

ském palouku, kde v blízkosti Alp. Nalevo, v dáli se
Sustou se zadrželo, že je dubem, rostoucím na hor-

kách, na návrší? Zvolte to, co vás nejvíce vzrušilo.
se nejdříve rozhodnout, kde vlastně stojíte. V lese, v lu-

vent. Ale existují ještě jiné děje. Abyste je vyvolali, musíte
- Ovšem, nemůžete chodit, nemůžete měnit své posta-

jednat v nečinnosti, v nepohnutém trvání na jednom místě?
- Jenomže, - zapochyboval Sustou, - jak je možno

- pomáhal mu Torcov.
tvorily ty a ty podmlínky, jak bych v tom případě jednal?

kdybych byl dubem, kdyby okolo me a ve mně se vy-
- V takovém případě si řekněte: já to jsem já, ale

že by to bylo možné.
Sustou. - Ostatně, třeba jsem to řekl, nevěřím příliš,

- Překrásně! Já jsem strom, stoletý dub! - rozhodli
koteny do země.

abyste se vžili do bytosti stromu, hluboko zapustěného
Proto vyběrať docela statické téma a navrhuji vám,

mě právě nezajímá sama aktivita, nýbrž příprava na ni.
naopak usilovnou přípravou práci představivosti. Ted

představivosti. Thema obsahující málo děje vynucuje si
sam o sobě probudit aktivitu bez přípravné pomoci práce

- Umyslně vybíráme téma bez děje, neboť děj může
- Ale o čem máme sřádat představy? - ptali se žáci.

- navrhl Arkadij Nikolajevič.
- Budeme sřádat představy a vytvářet filmové pásy,

...

...

...

...

ze třídy.
- O tom až přistě, - řekl Arkadij Nikolajevič a vyšel

jsm.
Celý problém tkví v tom, jak jej vytvořit! - nepovoloval

- Je-li filmový pás hotov, není už těžké jej uvést v chod.
pohledu na niterný filmový pás.

budete opravdově prožívat Othellovy pocity při každém
samě, budete jistě pokřždě nakazen svými vidinami a

vaši nálady a city, odpovídající náladám a citům role
nosti a magické, "kdyby" hry, jestliže tyto ve vás vyvola-

strace, kterou jste si vytvořili, věrně zrcadlí dané okol-
- A jestliže, - pomáhal mi Arkadij Nikolajevič, - ilu-

zřaku...
mítat tento pás na projekční plátno svého vnitřního

pro všechny okamžiky Othellova života a budu pro-
vytvořím-li si ve svém nitru filmový pás představ

- To znamená, - chtěl jsem mít poslední slovo, - že
lajevič.

ale ilustrovane dané okolnosti, - uzavřel Arkadij Niko-
A proto nutně potřebujeme pro každou roli ne prostě,

hy, nutkami a samo jednáni.
jmu vidiny a probudí v nás odpovídající prožitky, tou-

v duševním rozpoložení, odpovídajícím hře. Ať nás za-
At filmový pás vidin nám stále pomáha udržovat se

bilní duševní pocity.
máhají ožít a zpevňovat a zpevnovat měně dostupně, měně sta-

jenom dostupnější a povolnější představy vidin nám po-
nám jen nejasně připomíná naše citová paměť. Necht

vého termínu o snění), nežli představy o pocitech, jez
hmatalejší, "materieálnější" (je-li možno užítí tako-

hledic na jejich snovy charakter, přece jen reálnější,
Mimoto jsou útvary námi nazíraných představ, ne-

nosti.
do naší visuelní paměti a nově oživají v naší obrazotvor-

je povolnější. Jeho formy jsou volnější, ostřejší se vřívají
neboli, jak se tomu říká v herecké řeči, "fixovat". Zřetní

telně, náladově, proměnně a nedají se nijak upevnit.
- To proto, že naše pocity a prožitky jsou nezačtyti-

- Proč? - nechápali žáci.
- Nejsou "složité" a "těžké", ale snad nevyplnitelné.

nepřetržitou línou, ne snad z vidin vnitřního zření, ale
z vašich duševních pocitů a prožitků, byl by asi ten úkol

Bylo zřejmé, že se Puschin vůbec nemanáhal naplnat svou představivost. Jaky může plynout užitek z takového pasivního sprádaní představ, při němž za žáka pracuje učitel?

Bylo zřejmé, že se Puschin vůbec nemanáhal naplnat svou představivost. Jaky může plynout užitek z takového pasivního sprádaní představ, při němž za žáka pracuje učitel?

— Ano, ano! Cyklisté, automobily...
 — Snad také cyklisté?
 — Jezdi.
 — A kdo ještě jezdi po cestě?
 — Potahy.
 — A dále?
 — Drožkáři.
 — A kdo ještě?
 — Letní hosté.
 — A kdo po nich chodí a jezdi?
 — Cesta.
 — Co je za plotem?
 — Dobrá... Připustíme, že to vidíte... A teď mi řekněte, Torcov neustupně na jeho vísuelní paměť. — Nuže, — Nerozumím tomu! Nakreslete to přesněji, — naléhale teprve teď si hledí vybavit to, o čem mluví.
 — Puschin dlouho jezdil prstem po stole. Bylo vidět, že — A jaký vzor? Nakreslete mi jeho vzor!
 — Z materiálu?... Z ohýbaného železa.
 — Z jakého materiálu je ten plot?
 — Puschin mīcel.
 — Jaky?
 — Mřížový plot.
 — Před sebou vidíte?
 — Pro svůj letní byt nějaké určitéjší místo... Nuže, co — Cely Petrovsky park najednou nepojmeme. Vyberte — Petrovsky park.
 — Co vidíte? — tázal se jej Arkadij Nikolajevič.
 — Stavil si sad s letním sídlem v Petrovském parku.
 — vzpomínkách. Jeho představivost je málo rozvita. Před — si obvyčejnou, dobře známou věc, jež lehko ožívá ve — nehledal pomoci v nadneseném světě představ a vybral — Potom se obrátil Arkadij Nikolajevič na Puschina, který — vach se mu vybařujícího života.
 — Torcov ho přiměl podat každý detail toho v předsta- — snil dale Suslov.
 — luje... Podle mne teče potok, to je můj nejlepší přítel a spolubesedník. Zachraňuje mě před uschnutím, — kmen a často se poškorpi a pouštějí do sebe. To rozči-

Bylo zřejmé, že se Puschin vůbec nemanáhal naplnat svou představivost. Jaky může plynout užitek z takového pasivního sprádaní představ, při němž za žáka pracuje učitel?

Bylo zřejmé, že se Puschin vůbec nemanáhal naplnat svou představivost. Jaky může plynout užitek z takového pasivního sprádaní představ, při němž za žáka pracuje učitel?

— Ano, ano! Cyklisté, automobily...
 — Snad také cyklisté?
 — Jezdi.
 — A kdo ještě jezdi po cestě?
 — Potahy.
 — A dále?
 — Drožkáři.
 — A kdo ještě?
 — Letní hosté.
 — A kdo po nich chodí a jezdi?
 — Cesta.
 — Co je za plotem?
 — Dobrá... Připustíme, že to vidíte... A teď mi řekněte, Torcov neustupně na jeho vísuelní paměť. — Nuže, — Nerozumím tomu! Nakreslete to přesněji, — naléhale teprve teď si hledí vybavit to, o čem mluví.
 — Puschin dlouho jezdil prstem po stole. Bylo vidět, že — A jaký vzor? Nakreslete mi jeho vzor!
 — Z materiálu?... Z ohýbaného železa.
 — Z jakého materiálu je ten plot?
 — Puschin mīcel.
 — Jaky?
 — Mřížový plot.
 — Před sebou vidíte?
 — Pro svůj letní byt nějaké určitéjší místo... Nuže, co — Cely Petrovsky park najednou nepojmeme. Vyberte — Petrovsky park.
 — Co vidíte? — tázal se jej Arkadij Nikolajevič.
 — Stavil si sad s letním sídlem v Petrovském parku.
 — vzpomínkách. Jeho představivost je málo rozvita. Před — si obvyčejnou, dobře známou věc, jež lehko ožívá ve — nehledal pomoci v nadneseném světě představ a vybral — Potom se obrátil Arkadij Nikolajevič na Puschina, který — vach se mu vybařujícího života.
 — Torcov ho přiměl podat každý detail toho v predsta- — snil dale Suslov.
 — luje... Podle mne teče potok, to je můj nejlepší přítel a spolubesedník. Zachraňuje mě před uschnutím, — kmen a často se poškorpi a pouštějí do sebe. To rozči-

A na úsvitě je slyšet polekané hlasy lidí, hle-
 tí do ubitého, a potom, když je nalezi, zmatený
 a jednovlivě promikavě vykřikují naplňují ovzduš-
 ním. A na úsvitě je slyšet těžké, odměřené kroky těch, kteří
 jdou. Jsou ještě nevydechlí a už tu byla nová otázka
 o Nikolajeviči:
 „Nikolajeviči?“
 „Nechápal jsem.“
 „Proč roste ve středovku na
 dubem?“
 „Povídá tuto otázku za velmi významnou.
 „Podívej se, podle jeho slov, najít v před-
 minulosti toho života, který sám vznikl už
 v minulosti právě na tom palouku?“

cosi živoněho a určitého. Vznika ta půda, do níž učitel
 a režisér mohou sít nová semena. Je to ten neviditelný
 podklad, na němž je možno malovat obraz. Mimoto
 může při své metodě žák přejmout od učitele způsob,
 kterým ten podporuje jeho představitelství, naučí se zne-
 pokojovat ho otázkami, jež mu nyní nadhazuje jeho
 rozumová činnost. Navyká si uvědoměle bojovat s pasi-
 vitou, chabostí své představitelství. A to už je mnoho.

I dnes pokračoval Arkadij Nikolajevič ve cvičeních
 k rozvíjení představitelství.
 - V posledním hodině, - řekl Sustovu, - jste mi vyřídil,
 kdo jste, kde se ve svém vysněném světě nacházíte a co
 kolem sebe vidíte. . . Rekněte mi nyní, co *slýšíte* svým
 vnitřním sluchem, vžíváte-li se ve všech představitelstvích do
 života starého dubu.
 Z počátku Sustov něčeho neslyšel. Torcov mu připo-
 mněl jeho trampoty s páky, kteří si vystavěli hnízda
 na jeho větvích, a dodal:
 - Nu a co kolem sebe, na celém horském palouku,
 co tam slyšíte?
 Ted slyšel Sustov bekot ovcí, bučení krav, hlas zvon-
 ců, zvuk pastýřských píšťal, rozhovor žen, oddychajících
 pod dubem po těžké práci.
 - Povězte mi nyní, kdy se děje to, co ve svých před-
 stavitelstvích vidíte a slyšíte? V jaké historické době? V jakém
 století?
 Sustov si zvolil dobu rytířství.
 - Dobrá. Je-li tomu tak, pak snad i jako starý dub
 uslyšíte něco charakteristického pro tuto dobu?
 Po krátké pomlce Sustov řekl, že slyší píseň potulného
 pěvce, mimesangera, putujícího k slavnosti do sousední-
 ho zámku: tady, pod dubem u potoka odpovídá, mýje se,
 převléká do slavnostního šatu a připravuje se k vystou-
 pení. Zde ladi svou loutnu a naposledy opakuje novou
 písničku o jaru, o lásce, o smutku v srdci. A v noci vyslechne
 dub vyznání lásky dvořemina vdané pani a jejích dlouhých
 polibky. Pak se tu ozývají hrozne nadávky dvou zapřísá-
 hlých nepřátel - soků, rincení zbraní, poslední vykřik za-

...vášem vrcholku sedí často pozorovatelé, aby po něm zplavali a tančí kolem něho.

— A teď, — řekl Torcov, — když jsme ve svých předstá-
vách vytvořili a postupně oživilí dané okolnosti, srovná-
me to, u čeho jsme začali se stavem, k němuž jsme dospěli
ted. Předně — když jsme věděli jen to, že rostete na
horské mytíně, byl obraz, který se jevil vašemu vnitřní-
mu zraku mlhavý jako nevyvolaná fotografická deska.
Zásilnou námi vykonané práce se nyní v značném stupni
vyjasnil. Nyní je vám jasno, *kdy, kde, proč a nač* existu-
jete. Už postřehujete obrysy jakéhosí nového, dosud vám
neznámého života. Početil jste půdu pod nohama. Vaše
myšlenky zživotněly. Ale to nestačí. Na scéně je třeba
jednání. Vytvářením úkolu a úsilím o jeho vyplnění je
třeba je vyvolat. Proto je třeba nových, daných okolno-
stí“ s magickým „kdyby“, nových impulzivních smysle-
nek představivosti.

Ale Susťov jich nenačázal.

— Zeptejte se sám sebe a upřímně odpovězte: jaká
událost, jaká smyšlená katastrofa by vás mohla vyvésti
z duševní rovnováhy, z klidu, polekat či zarmoutit?
Očiměte se v duchu na horské mytíně, vytvořte v tom
prostorě své „existující“, a teprve pak odpovězte, — radši
mně Arkadij Nikolajevič.

Susťov se snažil zachovat se podle jeho rady, ale ne-
mohl na nic přijít.

— Když je tomu tak, pokusíme se dospět k výsledku
oklikou. Ale k tomu nám nejdříve řekněte, na co jste
v životě nejvíce citlivý? Co vás víc, než cokoliv jiného
vzrušuje, děsí, naplňuje radostí? Má otázka nemá žád-
ného vztahu k tématu samého snění. Až poznamene vaše
přirozené sklony, nebude zatěžko přiblížit jim naši již
hotovou myšlenku. Jmenujte nám tedy jeden z přiroze-
ných, pro vás charakter nejtypičtějších rysů, vlastností,
zájmů.

— Velmi mě vzrušuje jakýkoliv zápas. Je vám divně,
v jak malé shodě je to s mým mrtvým vzezřením? — řekl
po jistém přemýšlení Susťov.

— Ale kdež! V tom případě: nepřátelský nájezd!
Vojsko nepřátelského věvodý se blíží k sídlu vašeho
rytíře a již stoupá na horu, na níž stojíte vy. Kopl se
blýskají v slunci, valí se vrhací a bojící stroje. Nepřítel ví,

...vášem to zdálo.

— Uloha je nerešitelná a není vaší vinou, že vaše před-
stavivost dostala téma, které nepřipouští jednání.

— Proč jste je tedy dával? — nepochápal jsem.

— Má vám být důkazem, že i při takovém statickém
genetice může výpod představivosti způsobit niterný
přechod, pozdívání a vyvolat živé vnitřní nůtkání k jedná-
ní. Ale všechna naše cvičení se sprádaním představ nám
především ukazují, jak se sbírá materiál a samy
představy o roli, jak se z nich skládá filmový pás
vašich prací není ani zdaleka tak obtížná a složitá,

...vášem to zdálo.

— Uloha je nerešitelná a není vaší vinou, že vaše před-
stavivost dostala téma, které nepřipouští jednání.

— Proč jste je tedy dával? — nepochápal jsem.

— Má vám být důkazem, že i při takovém statickém
genetice může výpod představivosti způsobit niterný
přechod, pozdívání a vyvolat živé vnitřní nůtkání k jedná-
ní. Ale všechna naše cvičení se sprádaním představ nám
především ukazují, jak se sbírá materiál a samy
představy o roli, jak se z nich skládá filmový pás
vašich prací není ani zdaleka tak obtížná a složitá,

...vášem to zdálo.

— Uloha je nerešitelná a není vaší vinou, že vaše před-
stavivost dostala téma, které nepřipouští jednání.

— Proč jste je tedy dával? — nepochápal jsem.

— Má vám být důkazem, že i při takovém statickém
genetice může výpod představivosti způsobit niterný
přechod, pozdívání a vyvolat živé vnitřní nůtkání k jedná-
ní. Ale všechna naše cvičení se sprádaním představ nám
především ukazují, jak se sbírá materiál a samy
představy o roli, jak se z nich skládá filmový pás
vašich prací není ani zdaleka tak obtížná a složitá,

... usudkem, vznikají v odpověd na dané otázky... vědomí velmi často jen mátožně představují myšlenkách viděním života. Ale to je nedostatečným... tvůrčí práci, která vyžaduje, aby v člověku-... se rozbouril v souvislosti s výmyslem jeho organický... aby se celá jeho přirozenost poddala roli nejen psy-... myšlenka stala skutečností? "Ze zkušenosti už víte, ... násli herecké přirozenosti bude nás to nutilat... na tuto otázku jedním. A to je dobrým... přímým, podporujícím práci představivosti. At... není třeba prozratm realizováno, at zůstává... není nespíněnou touhou! Důležité však je, že toto... a že je pocitujeme nejen psychicky, ale... přirozenosti a hmoty — našeho těla. Tato vlast-... to, co vám nyní řeknu: každý náš... slovo musí být výslednicí opravdo-... představivosti.

... pak řeknete to jedine, vám potřebné... chodit, jak chruští pod no-... pocit, připomenete si, jak se chovali... ušlechtilé, připomenete si, jak jste sli, nebo... "nebo, teplo", nebo "nevším jsem si",... "nebo ne?" — prodíte, drve nežli od-... na tak jednoduchou věc jako: "jednáli jste jako stroj, jako automat. ... at velký či malý, nebyl... bez představivosti a tento... kam odtud půjdete a co... neuvědomujete si, kdo jste, odkud... přinesli slovo nebo udělali nějaký... představivosti.

... představivosti.

— Poslyšte, — řekl Torcov, — od koho máte to, že clo-
 věk, stojící za dveřmi, je zruřivý šilenc? Neřekla vám to
 Maloletková? Ano, to ona otevřela dveře na schodiště
 a uviděla bývalého nájemníka toho bytu. Bylo tu ticho,
 že ho odvezli do blázince v zachvalu těžké zruřivosti...
 Ale zatím co jste zabarikádováli dveře, běžel Govorkov
 k telefonu, aby se spojil s blázincem a odtud mu řekl,
 že o žádné šilencství neběžte, že se jedná o obyčejný
 případ opilého blouznění, neboť se ten člověk předtím
 potádně zpil. Ale teď už je zdrav, odhlásil se z nemocnice
 a vrátil se domů. Ostatně, kdo ví, snad nebyla diagnosa
 správná, doktoři se mohou mylit.
 Co byste udělali, kdyby tomu tak bylo ve skutečnosti?
 — Je třeba, aby Maloletková vyšla a zptala se, proč
 přišel, — řekl Veselovskij.
 — Jaka hrůza! Holoubkově, nemožu, to nemožu!
 Bojím se, bojím! — zvolala Maloletková s polekanou
 tváří.
 — Půšcin půjde s vámi. Je to statný chlap, — uklidňoval
 ji Torcov. — Raz, dva, tři, začíname! — zavlel obraceje
 se k nám všem. — Vezměte zřetel k novým okolnostem,
 poddejte se novým pohnutkám — a jedněte!
 Zahráli jsme ulohu s nadsencím, s opravdovým vzru-
 šením a vysloužili si pochvalu Torcova i přítomného
 Rachmanova. Nová varianta smyšlenky na nás zapuso-
 bila osvěžujícím způsobem.
 Závěr hodiny věnoval Torcov přehledu naší práce na
 rozvíti tvůrčí představivosti. Charakterisoval jednotlivé
 úseky této práce a zakončil svou řeč takto:
 — Jakkoliv výplod představivosti musí být přesně
 zdůvodněn a pevně výtčen. Otázky: kdo, kdy, kde, proč,
 má, jak, jež si klademe, abychom probudili svou předsta-
 vivot, pomáhají nám vytvářet stále určitější obraz smy-
 šleného, vysněného života. Bývají ovšem případy, kdy se
 vytváří sám, bez pomoci naší uvědoměle, rozumové čin-
 nosti, bez podnětých otázek — intuitiv. Ale sami jste
 se mohli přesvědčit, že počítat s aktivitou sobě samé po-
 nechané představivosti nelze ani v těch případech,
 dostalo-li se vám určitého tematu pro představivou prá-
 ci. A sprádat představu "všobecně", bez určitého
 pevně výtčeného tematu je neplodné.
 Jenomže, přistupujeme-li k vytváření smyšleného pro-

... představivosti.

A tak ani jedna studie, ani jediný krok na jevišti učení nesmí se dit mechanicky, bez vnitřního opodstatnění, to jest bez účasti představitěho pochodu.

Budete-li se přisné držet tohoto pravidla, budou všechna vaše školní cvičení, at se vztahují ke kterémukoliv úseku našeho programu, rozvíjet a posilovat vaši představitelnou duši („chladně“), bude pro vás zhubné, neboť si při tom navyknete jednat automaticky, bez představitosti, mechanicky.

Ale veškeré tvůrčí práce na roli a na převčení sloveného výtvaru dramatikova v jevištní skutečnost se od začátku do konce zúčastní představitost.

Kdy jsme více vnitřně rozehráti a rozdechvati, nežli když nás zajme vidina představitosti? A aby představitost mohla splnit všechny požadavky na ni kladené, je nezbytné, aby byla pružná, aktivní, citlivá a dostatečně rozvíta.

Proto s neobvyčejnou pozorností dbejte o rozvíti své představitosti. Rozvíjejte ji všim možným způsobem a těmi cvičeními, s nimiž jste se seznámili, zabývejte se představitostí jako takovou a rozvíjejte ji i nepřímým, tím, že si umíníte, že na scéně nebudete dělat nic mechanicky, formálně.